

ПРИКАЗИ

УДК 316.32+327::911.3(049.3)

DOI: <https://doi.org/10.22182/spm.5842017.21>

Марија Ђорић

*Институт за политичке
студије, Београд*

**Љубиша Деспотовић,
Глобализација и
геополитика идентитета,
Каирос, Сремски
Карловци, 2017, 237 стр.**

Најновија књига „Глобализација и геополитика идентитета“, једног од наших најугледнијих истраживача друштвених

феномена, проф. др Љубише Деспотовића, представља први драгуљ у збирци савремених политиколошких радова. Пре свега, због тога што је аутор ове научне монографије елаборирао тренутно веома актуелне феномене попут глобализације, политике и идентитета, и указао на њихове узрочно-последичне односе; али и због саме чињенице да Деспотовић дуалистички гледа на неке историјске догађаје користећи критички приступ, што је и основа научног, тј. објективног истраживања.

Књига је обима 237 страна и састоји се од два велика поглавља, која су подељена на више малих потпоглавља. Назив прве целине *Глобализација и национална држава*, експлицитно указује да је фокус истраживања био на објашњењу антагонизама који постоје између глобализације, као савременог свеобухватног процеса, и националне државе која упркос изазовима глобализације, и даље пркоси модерним друштвенополитичким тенденцијама и опстаје у „смутним временима“. Позивајући се на

Фромкина, аутор указује да је степен глобализације пре Првог светског рата био већи него ли што је то данас, и објашњава који су то узроци довели до Великог рата (Источно питање, неравнотежа снага, национализам у нарастању итд.). Деспотовић исправно примећује да геополитика предиспонира у великој мери савремене глобализацијске тенденције, указујући да је све постало јасно „када је свет од биполарног кренуо ка униполарном систему односа снага“. Он крах Берлинског зида види у контексту тријумфа либералне идеологије али и као крај историје, јер више не постоји потреба за „сукобом идеологија“. Правећи класификациони триптих држава, Деспотовић их дели на *постмодерне, традиционалне и премодерне*, указујући на све изазове који стоје пред националним државама. Аутор је мишљења да глобализам (као идеологија) у националној држави види највећег непријатеља, управо због своје мантре о денационализацији и десуверенизацији. Говорећи о катехизму глобализма, Деспотовић тврди да је основна порука ове неолибералне идеологије на задатку – „све и свако се може купити“, док је новац „главна религија“.

Посебна пажња је посвећена истраживању настанка тзв. *синтетичких нација* које су директна консенквенца дво-

струких стандарда, а самим тим и двоструких морала, у ионако девастираном систему међународног права. Деспотовић сматра да је данас на делу „пројекат растакања савремене националне државе“, поткрепљен идејом о регионализацији, што конкретно, када је реч о нашој држави, може да доведе до стања „системског несатајања“. У тој перфидној борби против остатака савремених националних држава, глобализам користи „доктрину шока“, потпомогнуту вазалским економским односима „малих“ према „великим“, која не би могла да се реализује без постојања једне категорије коју аутор провлачи и у својим претходним радовима, а то су „олош-елите“. Иако се глобализам води парадигмом да је „концепт националне државе историјски превазиђен“, Деспотовић истиче да је национална држава још увек неуништива, о чему сведочи сијасет сепаратистичких покрета широм Европе и света. Овде се он позива на Гиденсов став о томе, да грађани све више губе поверење у своје елите, јер увиђају да изабране вође имају све мању моћ, потчињавајући се иностраним господарима који се персонификују кроз разне међународне организације и институције. Са друге стране, имамо померање односа одговорности, а то је да политичке елите више нису одговорне својим грађанима,

већ наднационалним центрима моћи. У завршном делу овог поглавља Деспотовић се осврће на једну веома значајну појаву данашњице, а то је геополитика сиромаштва и криза хришћанства. Када пише о геополитици сиромаштва, он указује на „плански концепт контроле економских токова пропадања оних региона и нација које су геополитички опоненти моћних сила“. У овом контексту он посебно критикује изједначавање *економске историје са историјом економских теорија*. Што се тиче кризе хришћанства, Деспотовић сматра да ова духовна криза није само последица историјских, већ „добро познатих процеса секуларизације европских друштава“. Он критички гледа и на улогу хришћанских религија (православља, католичанства и протестантизма) које су неким својим пропустима (апсолутизација истине, коруптивни скандали, кокетирање са екстремистичким идеологијама и сл.) допринеле овом деструктивном процесу. Дубоки корени духовне кризе хришћанства се, према аутору, још могу наћи и у модерни, тј. у њеном „хладном сцијентизму“, који је још од Декарта базиран на рациоцентризму.

Друга целина у научној монографији Љубише Деспотовића носи назив *Геополитика идентитета и глобализација*. У овом делу се аутор првен-

ствено бави конструкцијом и деконструкцијом идентитета и међународним интеграцијама. Указујући да су „органицистички и политички модел настанка савремених националних држава“ најдоминантнији, он даје и емпиријске примере, из чега се може видети његов ерудитски и свестрани приступ овој изузетно комплексној теми. Посебно вредан пажње је „геополитички оквир деструкције“, којим Деспотовић објашњава прикривену и „пријатељску окупацију“ савремених националних држава. Геополитика идентитета је веома подробно објашњена кроз процесе стварања синтетичких нација, што је сликовито приказано кроз призму некадашње Југославије. Аутор је геополитику идентитета експлицирао на нивоу концепта модела-практике, и то преко низа индикатора који се тичу „интензивне фрагментације територијалне целовитости и оспоравања идентитетске подлоге модерне државе-нације“.

Централни део овог поглавља је посвећен једном веома важном питању које аутор потенцира током читаве књиге – *Постоји ли геополитичка алтернатива за Србију?* У том контексту аутор указује на постојање „политичке омче“ која се све више стеже око Србије, чинећи наш положај све тежим у међународним односима, готово када је реч о баланси-

рању између Истока и Запада. Деспотовић сматра да се перспективна маневарска позиција Србије за поправљање положаја у међународним односима може тражити једино у „простору геополитичког концепта тзв. *Нове Европе*“. Овај концепт би требало, по мишљењу аутора, да буде предвођен патриотски оријентисаним интелектуалним круговима европских елита, што се као политичка алтернатива може профилисати у Европском парламенту.

Глобални ислам је још једна у низу тема која се елаборира у књизи „Глобализација и геополитика идентитета“. Потврђујући Хантингтонове хипотезе о „сукобу цивилизација“, Љубиша Деспотовић указује да се ради не само о сукобу одређених религијских концепата, већ суштински о „системима вредности“ који долазе из два међусобно антагонистичка културолошка миљеа. По њему је „оружје за масовно мигрирање“ перципирано као облик асиметричне претње. Кроз кованицу „исламско цивилно друштво“, која на први поглед делује као оксаморон, јер се ислам и савремена (западна форма) демократије антагонизирају, Деспотовић показује на који начин ће ислам „покорити“ савремену дехристјанизирану Европу. Наиме, реч је о употреби неолибералних средстава деловања које ислам обилато користи,

како би завладао Европом и наметнуо свој систем вредности. Аутор сматра да се на тај начин „демократија поражава демократским средствима“. Деспотовић види Балкан у ризичном геополитичком контексту, тј. као простор на коме ће цветати радикални ислам, што је додатно потпомогнуто савременим „контролисаним миграцијама“. Бавећи се безбедносним питањима у лавиринту геополитике и балканског идентитета, аутор указује на велике токове новца који долазе из појединих заливских земаља, чиме се финансијски исламизира ово вазда проблематично тло Европе. Говорећи о српском националном бићу, аутор користи Хантингтонову парадигму државе са *поцепаним идентитетом*, поентирајући да је српски етнос растрзан и денационализован у неколико балканских држава.

Последњи део ове целине се бави геополитиком светосавља на размеђу два хришћанска света. Позивајући се на Ђоровића, аутор говори о Светом Сави као о *свецу-цивилизатору*, потенцирајући његово духовно и просветитељско деловање. Свестан геополитичке сложености у којој је егзистирао српски народ, Свети Сава је указивао на повезаност Запада и Истока али и на то да они нису нужно монолитни и хармонизовани, што потврђује и данашње стање. У циљу бољег објашњења сложе-

не геополитике Балкана, па самим тим и Србије, Деспотовић конструише идеју „геополитике светосавља“. Ова парадигма указује на то да су до сада једино Немањићи успели да одговоре изазовима које са собом неумитно носи наша геополитичка позиција, а да притом сачувају сувереност.

Имајући у виду да се глобализацијски процеси муњевином брзином догађају у доба савремених комуникација, модерних технологија и постмодерног друштва, питање је колико ће националне државе бити у стању да се прилагоде новим изазовима. Један од највећих изазова биће очувати свој идентитет у сложеним геополитичким процесима, у којима је доминантна појава „деконструкција“ националних држава, а самим тим и националних идентитета. Основни проблем који је Љубиша Деспотовић проучавао кроз стручну и еклатантну анализу савремених политичких феномена јесте – како сачувати сопство (лично и национално) у мору глобализацијских изазова. Решење се назире у самоспознаји себе и других, у потврђивању националног идентитета и учењу из историјског наслеђа које је наша духовна матрица. Аутор експлицитно указује на све изазове у оквиру деконструкције националних држава али не само то – он даје и практична решења

која се могу апликовати у савременим геополитичким односима. Тиме је Љубиша Деспотовић заокружио и појаснио нека стара питања, али и отворио неке нове теме за размишљање, чиме је дао изузетан допринос у обогаћивању ризнице друштвених наука.

